

En nødvendig bog om barselsorlov

Analyse af 100 års politiske forhandlinger om barselsorlov viser, at debatten om familiepolitik og ligestillingspolitik må fortsætte

Anette Borchorst: Køn, magt og beslutninger. Politiske forhandlinger om barselsorlov 1901-2002. Magtudredningen 2003. 152 s. 110 kr.

Af Lene M. Pedersen

Det kunne lyde, som om der er kommet endnu en bog om, hvordan vi skal passe vores børn. Det er ikke tilfældet. Dette skrift handler om, hvorfor barselsorloven ser ud, som den gør. Der er skrevet meget om børn, kønsroller og mænds og kvinders forhold, men ikke meget om selve barselsorloven og de politiske beslutningsprocesser bag.

Det har Anette Borchorst rådet bod på med sit skrift *Køn, magt og beslutninger. Politiske forhandlinger om barselsorlov 1901-2002*. Hun er lektor på Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold på Aalborg Universitet. Skriftet er udgivet af Magtudredningen og er således en del af et forskningsprogram, som i flere år har udarbejdet analyser af det danske folkestyre.

Kort fortalt er Borchorsts hensigt at analysere de parlamentariske beslutningsprocesser omhandlede barselsorlov. Hun ser på de politiske og økonomiske betingelser og på politiske diskursers indflydelse på processen. Der er udvalgt seks forskellige år som nedslagspunkter for analysen, og der foretages også en sammenligning med Sverige og Norge. Skriftet er således skrevet ud fra en politologisk forskningsvinkel, og Borchorst følger den socialkonstruktivistiske retning – det vil sige køn som konstruktion og i denne forbindelse moderskabet som en politisk konstruktion.

Politik og orlov

Anette Borchorst har foretaget en meget kompetent, læseværdig og velstruktureret analyse, der berører mange emner. Hun viser blandt andet, at med tiden har staten i stadig højere grad reguleret barselsorloven. I 60'erne blev der således pillet ved skellet mellem offentligt og privat, og staten blev for alvor en drivkraft for øgede rettigheder på barselsområdet. Orloven er blevet længere samtidig med, at flere grupper har fået ret til orlov. Men undersøgelsen virker generelt præget af, at udgivelsen er et skrift og ikke en bog, så der simpelthen ikke har været plads til at folde sig helt ud.

For eksempel vises det, at op til folketingsvalget i 2001 gik der blokpolitik i diskussionen. Venstre, som var i opposition, brugte løftet om en udvidelse af

barselsorloven som led i deres valgkampagne. Dette førte til, at barselsorlov for første gang blev et hedt politisk emne og medførte en højre-venstre konflikt. Og her kunne jeg godt have tænkt mig en mere tilbundsående undersøgelse af den politiske konflikt, eventuelt med uddybning af hvilke diskurser, der var i spil, og hvordan de blev anvendt.

Mangel på "mainstreaming" i Danmark

En af Anette Borchorsts centrale pointer – og noget af det jeg fandt mest interessant – er den mangel på sammenkobling af familiepolitik og ligestillingspolitik, som præger dansk politik. En af årsagerne er, at man i Danmark er tilbøjelig til at mene, at ligestilling allerede er opnået. Forfatteren sammenligner med Norge og Sverige og konstaterer, at det forholder sig helt modsat i vore to nabolande, idet de to områder her er meget mere sammentænkte. Ligestilling er således i Sverige betydelig mere institutionaliseret og er simpelthen et emne, der diskuteres i langt højere grad på regeringsniveau.

Den danske ligestillingsminister har i sin *Perspektiv- og handlingsplan 2003* netop gjort klart, at kønsmainstreaming bliver et af fremtidens fokusområder i arbejdet for ligestilling – muligvis i en erkendelse af, at her halter Danmark efter vore nordiske naboer. I den foreliggende sammenhæng kunne det have været interessant med en mere uddybende sammenligning af forskellene mellem de skandinaviske lande og årsagerne hertil, men emnet er givetvis for omfattende for dette skrift og hører snarere hjemme i en bog for sig.

Kvinden som den primære omsorgsansvarlige

En væsentlig konsekvens af den manglende ligestillingsdiskussion i Danmark er, at det største omsorgsansvar og dermed den længste orlov tilskrives kvinden. Dette indebærer, at den lange orlov kan blive en barriere for kvinden i forhold til arbejdsmarkedet – løn og karrieremuligheder kan blive forringet. Orloven kan dermed resultere i et negativt syn på kvinden som arbejdskraft, og det må siges at være et stort ligestillingsproblem. Anette Borchorst konstaterer således, at trods 100 års debat om barselsorlov er det stadig kvinden, der ses som den primære omsorgsansvarlige i forhold til barnet, og at der endnu ikke er udviklet en sammenhængende politik i forhold

til fædrene. Danmark havde ganske vist i 1983 øremærket to ugers orlov til mænd, men dette blev afskaffet igen i 2002 blandt andet med henvisning til, at det var tvang over for fædrene.

Afslutningsvis vil jeg blot bemærke, at skønt analysen i sig selv er læsevenlig, er opstillingen det ikke. Skriften er lille, der står meget på siderne, og der er ingen illustrationer ud over enkelte tabeller. Dette er sandsynligvis, fordi skriftet er en rapport fra Magtudredningen og skal leve op til specifikke krav – men det giver desværre et fejlagtigt kedeligt indtryk. Borchorst berører mange vigtige problemstillinger, og det giver appetit på at læse mere om hele ligestillingsdebatten – eller manglen på samme. For Borchorst har med denne udgivelse formået at vise, at der i høj grad er brug for en debat om barselsorlov, ideen om moderskab og ligestilling.

Lene M. Pedersen er cand.mag. i historie og europastudier, projektmedarbejder ved Folkekirkens Nødhjælp.